

Scrisoare din Ardeal

Lovitura dela Caransebeș.—Congresul presei.—Alte știri.

S'a vorbit și am avut adesea tristul prilej să înregistrăm cite o lovitură pe care guvernul unguresc o dă așezămintelor noastre școlare și bisericești. Așa zisa congruă ne-a robit preoțimea, iar legea școlară a lui Apponyi tinde să acapareze școalele noastre confesionale.

Ceia ce s'a întâmplat însă de curînd la *Caransebeș*, în Banat, este fără îndoială cea mai simțitoare lovitură dată autonomiei noastre bisericești și școlare. Pentru unele abuzuri ale cîtorva profesori neglijenți și certați cu morala publică, guvernul s'a amestecat și a dispus direct în afaceri care nu-s de competența sa, ci consistorul și sinodul trebuie să se rostească. Pe baza unui raport făcut de un comisar guvernial, ministrul destitue pe directorul preparandiei (școala normală) din Caransebeș, precum și pe mai mulți profesori și funcționari consistoriali. Nici măcar atîta condescendență n'a arătat octogenarului episcop N. Popea și consistorului, să ceară ca și *acesta să ancheteze* iregularitățile, ci pe baza unui raport scris la porunca, destitue vinovați și nevinovați, în loc să se mulțumească cu pedepse mai mici. Iar de obiecțiunile și apărarea consistorului nu ține samă, ci a procedat—ungurește!

Indignarea e mare, printre toți Romîni, căci s'a creat astfel un precedent care repezîndu-se nimicește toate drepturile noastre autonome școlare și bisericești.

Sinodul, care se întrunește în sesiune ordinară la Duminica Tomii, nici nu va întîrzia să protesteze împotriva acestor fără-de-legi. Din parte-i Consistorul a făcut remonstrare la minister.

Pe de altă parte, pentru ca să se asigure o mai promptă administrație și controlă în cele bisericești și școlare, episcopul Popea și-a păstrat sieși numai afacerile canonice, celelalte le-a incredințat arhimandritului vicar Filaret Musta.

Trebuie să recunoaștem anume, că într'adevăr, între profesorii din Caransebeș sînt cîțiva nevrednici și dacă ei ar fi fost controlați și pedepsiți mai de mult, poate că guvernul tot nu găsea pretext să se ingereze atît de agresiv în afacerile interne disciplinare ale institutelor noastre autonome.

Este, de asemeni, știut, că în Caransebeș guvernul are în persoana faimosului Burdea un element de distrugere, o coadă de topor. Cu banii guvernului, Burdea scoate acolo un ziar, care nu face decît să calomnieze și să denunțe așezămintele noastre culturale și pe slujitorii naționali.

Faptul că unul dintre profesori își crește copiii la o rudenie din Turnu-Severin este considerat drept „daco-rominism“, și presa maghiară strigă unisono ca guvernul să spargă „cuibul primejdios“, cetatea tare de odinioară a grănicerilor, care de altfel este în stăpînirea guvernului și caracter de centru românesc îi mai dă doar episcopia și cele două școli: preparandia și seminarul. Guvernul și-a înfipt acum tîrnăcopul și în aceste! Vrea să prepare astfel terenul pentru complecta maghiarizare, al cărei prime etape sînt gimnaziul maghiar înființat cu bani romînești și internatul din care limba romînească este izgonită.

*

În presa romînă de aici se agită chestia convocării unui congres al presei. Ar fi vorba nu să se întemeeze o societate ori sindicat al presei, căci aceasta am încercat-o, dar guvernul nu vrea să aprobe statutele,—ci să se discute și să se ajungă la o înțelegere în ceea ce privește activitatea publică a ziaristilor, concursul ce ei să dea fruntașilor politici și apostolilor culturali. Ca loc de întîlnire s'a indicat Aradul ori Brașovul. Cel dintîi se impune ca centru al organizării politice, iar Brașovul tocmai acum serbează jubileul de 70 ani de existență a „Gazetei Transilvaniei“. În cîteva zile se vor decide unde și cînd să se țină primul congres al presei de aici.

— Prin Ardeal, dar mai ales prin centrele din Banat, care au toate coruri bine organizate, se fac pregătiri de a comemora amintirea lui Ciprian Porumbescu, compozitorul bucovinean care a murit ca profesor în Brașov și ale cărui compoziții se cîntă cu multă predilecție pe la noi.

— Adunarea generală a Asociațiunii se va ține anul acesta la Șimleul-Silvaniei, iar adunarea Fondului de teatru la Oravița. În ambele locuri se fac mari pregătiri pentru primirea și sărbătorirea apostolilor culturii romînești.

— Drept pildă despre regimul polițial sub care trăim dau următorul fapt: în ziua de 8 Aprilie poliția din Arad a confiscat toate exemplarele din cartea „Romînii din statul ungar“ (de I. Russu-Șirianu) cîte a găsit la redacția „Tribunii“ și la Librăria Weiss și Klein, măcar că în procesul ce i se intentase autorului, Tabla regească (curtea de apel) achitase pe autor și decretase că în carte nu se cuprinde agitațiune, așa că au fost eliberate exemplarele confiscate pe acea vreme, în 1904. Poliția, se vede, vrea să corecteze sentința înaltului for de justiție.

I. Russu-Șirianu